

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П-2.03

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПРАВО НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ»**

з підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 Право
--------------	----------

Спеціальність	081 Право
---------------	-----------

Освітньо-професійна програма	Право
------------------------------	-------

Полтава 2022 рік

Розробник/укладач програми:

Яна Волошина – к. ю. н., доцент кафедри правознавства
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Рецензенти програми:

Станіслав Гусарєв – д. ю. н., професор, заслужений юрист України,
перший проректор Національної академії внутрішніх справ

Олександр Кальян – к. ю. н., доцент, професор кафедри
підприємництва і права Полтавського державного аграрного
університету

Програма навчальної дисципліни «Право національної безпеки»
обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства,
протокол засідання кафедри від 29 серпня 2022 р. № 1.

Завідувач (начальник) кафедри правознавства

д. ю. н., професор

 Галина ЛАВРИК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми «Право»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності 081 Право

д. ю. н., професор

 Галина ЛАВРИК

Анотація навчальної дисципліни

Право національної безпеки – це міждисциплінарний науковий напрям, який вивчає суспільні відносини, що складаються у сфері національної безпеки. Право національної безпеки досліджує правові основи та проблеми забезпечення національної безпеки і оборони, як однієї з основних функцій держави; правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканості кордонів України, правове забезпечення державної та воєнної безпеки; проблеми законодавства і права у сфері національної, колективної та міжнародної безпеки; систему і державно-правові механізми забезпечення національної безпеки та оборони України; нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, військових правоохоронних органів та органів військового правосуддя.

Об'єктом права національної безпеки є національна безпека України, тобто безпека людини, суспільства і держави, які складають єдину органічну систему. Вивчення права національної безпеки є важливою складовою професійної підготовки майбутніх юристів. Актуальність наукового напрямку і навчальної дисципліни зумовлена тим, що без всебічного аналізу проблем державної політики національної безпеки неможливо спрогнозувати розвиток подій і стратегій у майбутньому, протидіяти появі нових загроз, убезпечувати громадян від негативних впливів у сфері безпеки.

Предметом навчальної дисципліни «Право національної безпеки» є національна безпека та її складові, життєво важливі інтереси людини і громадянина, суспільства і держави, засоби державного управління у сфері безпеки та оборони України в умовах підвищеного рівня безпекових загроз.

Метою викладання навчальної дисципліни «Право національної безпеки» є ознайомлення здобувачів вищої освіти із проблемами формування національної безпеки України, основними формами й видами безпеки в сучасному багатополісному світі; формування глибоких знань теоретичних основ національної безпеки України та закономірностей функціонування системи її забезпечення, специфіки складових її структури з урахуванням основних принципів та сучасного стану національної безпеки держави.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Національна безпека України: основні категорії, поняття, принципи. Система забезпечення національної безпеки. Нормативно-правове

забезпечення національної безпеки. Сучасний стан та загрози національній безпеці. Національна та міжнародна безпека: сутність, типологія, пріоритети. Економічна безпека. Політична безпека. Інформаційна безпека. Науково-технологічна безпека. Воєнна безпека. Соціальна безпека. Екологічна безпека.

Abstract of the discipline

The law on national security is an interdisciplinary scientific direction that studies the social relations that arise in the sphere of national security. The law on national security examines the legal foundations and problems of ensuring national security and defense as one of the main functions of the state; legal foundations for protecting state sovereignty, constitutional order, territorial integrity, and inviolability of the borders of Ukraine; legal support for state and military security; issues of legislation and law in the field of national, collective, and international security; the system and state-legal mechanisms for ensuring national security and defense of Ukraine; normative-legal regulation of the activities of subjects in the security and defense sector, military law enforcement agencies, and military justice authorities.

The object of the law on national security is the national security of Ukraine, which includes the security of people, society, and the state, which form a single organic system. The study of the law on national security is an important component of the professional training of future lawyers. The relevance of the scientific direction and the academic discipline is due to the fact that without a comprehensive analysis of problems in national security policy, it is impossible to predict the development of events and strategies in the future, counter new threats, and ensure the safety of citizens from influence in the field of security.

The subject of the academic discipline “The Law on National Security” is national security and its components, the vital interests of the individual and citizen, society and the state, means of state management in the field of security and defense of Ukraine in conditions of increased levels of security threats.

The goal of teaching the academic discipline “The Law on National Security” is to familiarize students with the problems of forming national security in Ukraine, the main forms and types of security in the modern multipolar world; to form a deep understanding of the theoretical foundations of national security in Ukraine and the regularities of the functioning of the system of its provision, the specifics of its structural

components, taking into account the basic principles and norms of national and international law, to provide practical skills in working with legal documents related to national security.

The contents of the academic discipline are revealed in the following topics: National Security of Ukraine: main categories, concepts, principles. System of ensuring national security. Regulatory and legal support of national security. Current state and threats to national security. National and international security: essence, typology, priorities. Economic security. Political security. Informational security. Scientific and technological security. Military security. Social security. Ecological security.

Anotace vědecké disciplíny

Národní bezpečnostní právo je interdisciplinární vědní obor, který zkoumá společenské vztahy, které se vyvíjejí v oblasti národní bezpečnosti. Právo národní bezpečnosti zkoumá právní základy a problémy zabezpečení národní bezpečnosti a obrany jako jedné ze základních funkcí státu; právní základy ochrany státní suverenity, ústavního pořádku, územní celistvosti a nedotknutelnosti hranic Ukrajiny, právní zajištění státní a vojenské bezpečnosti; problémy práva a práva v oblasti národní, kolektivní a mezinárodní bezpečnosti; systém a veřejnoprávní mechanismy zabezpečení národní bezpečnosti a obrany Ukrajina; regulace činnosti subjektů v sektoru bezpečnosti a obrany, vojenských bezpečnostních složek a orgánů vojenské justice.

Objekt práva národní bezpečnosti je národní bezpečnost Ukrajiny, tj. bezpečnost člověka, společnosti a státu, které tvoří jediný organický systém. Studium práva národní bezpečnosti je důležitou součástí odborné přípravy budoucích právníků. Význam vědeckého směru a studijní disciplíny je dán skutečností, že bez komplexní analýzy problémů státní politiky národní bezpečnosti není možné předvídat vývoj a strategie v budoucnu, čelit vzniku nových hrozeb, chránit občany před negativními vlivy v oblasti bezpečnosti.

Předmětem studijní disciplíny „Právo národní bezpečnosti“ je národní bezpečnost a její složky, životně důležité zájmy člověka a občana, společnosti a státu, prostředky státní správy v oblasti bezpečnosti a obrany Ukrajiny v podmínkách zvýšené úrovně bezpečnostních hrozeb.

Cílem výuky studijní disciplíny „Právo národní bezpečnosti“ je seznámit uchazeče o vysokoškolské vzdělání s problematikou formování národní bezpečnosti Ukrajiny, se základními formami a typy bezpečnosti v dnešním multipolárním světě; formovat hluboké znalosti teoretických

základů národní bezpečnosti Ukrajiny a zákonitostí fungování systému jejího zabezpečení, specifika jeho složek s přihlédnutím k základním principům a současnému stavu národní bezpečnosti státu.

Obsah studijní disciplíny je zveřejněn v následujících tématech: Národní bezpečnost Ukrajiny: základní kategorie, pojmy, principy. Systém zajištění národní bezpečnosti. Regulační zajištění národní bezpečnosti. Současný stav a ohrožení národní bezpečnosti. Národní a mezinárodní bezpečnost: podstata, typologie, priority. Ekonomická bezpečnost. Politická bezpečnost. Bezpečnost informací. Vědeckotechnická bezpečnost. Vojenská bezpečnost. Sociální jistoty. Ekologická bezpečnost.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Право національної безпеки» укладена відповідно до освітньо-професійної програми «Право», розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 643.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Право національної безпеки» є національна безпека та її складові, життєво важливі інтереси людини і громадянина, суспільства і держави, засоби державного управління у сфері безпеки та оборони України в умовах підвищеного рівня безпекових загроз.

Метою викладання навчальної дисципліни «Право національної безпеки» є ознайомлення здобувачів вищої освіти із проблемами формування національної безпеки України, основними формами й видами безпеки в сучасному багатополіусному світі; формування глибоких знань теоретичних основ національної безпеки України та закономірностей функціонування системи її забезпечення, специфіки складових її структури з урахуванням основних принципів та сучасного стану національної безпеки держави.

Завданнями навчальної дисципліни є: ознайомлення здобувачів вищої освіти із найважливішими джерелами законодавства у сфері національної безпеки та засвоєння їх фундаментальних положень; формування вмінь і навичок самостійного пошуку необхідних нормативно-правових актів та здійснення правозастосування у різних сферах суспільних відносин, у тому числі у сфері національної безпеки.

Вивчення навчальної дисципліни «Право національної безпеки» забезпечує формування загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Право», розробленою на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 6);

- здатність працювати в міжнародному контексті (ЗК 9);

спеціальні, фахові, предметні:

- здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію (СК 6);
- здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (СК 10);
- здатність самостійно готувати проекти нормативноправових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини (СК 14);
- здатність аналізувати сучасні виклики і загрози для людини і суспільства, виявляти причини їх настання та можливі наслідки, усвідомлюючи свій професійний обов'язок і соціальну значущість (ДСК 16).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми. В результаті освоєння дисципліни студент повинен:

- оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (ПРН 1);
- обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи (ПРН 6);
- дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання (ПРН 7);
- обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування (ПРН 14);
- мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування (ПРН 15);
- інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності (ПРН 17);
- вміти ідентифікувати сучасні виклики і загрози для людини і суспільства, виконувати обов'язки щодо їх нівелювання та усунення з урахуванням етичних норм і принципів професійної діяльності (ДРН 18).

Навчальна дисципліна є **вибірковою** у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – **залік**.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1.

Теоретичні основи національної безпеки

Тема 1. Національна безпека України: основні категорії, поняття, принципи

Суспільні відносини у сфері національної безпеки як об'єкт права; предмет та методи дослідження. Національна безпека як правова категорія. Генезис загальної теорії національної безпеки. Становлення та розвиток правових засад національної безпеки.

Поняття та зміст системи національної безпеки. Структура системи національної безпеки та її характеристика. Складові системи національної безпеки.

Інтереси суспільства, функції держави, права, свободи та обов'язки людини і громадянина у сфері національної безпеки. Правові основи захисту прав і безпеки людини та громадянина. Співвідношення прав суспільства на безпеку та прав людини і громадянина.

Проблеми правового визначення пріоритетів національних інтересів. Принципи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці України.

Тема 2. Система забезпечення національної безпеки

Становлення і розвиток системи забезпечення національної безпеки. Об'єкти та суб'єкти забезпечення національної безпеки. Принципи системи забезпечення національної безпеки та їх характеристика.

Формування та реалізація державної політики з питань національної безпеки. Становлення і розвиток системи державного управління у сфері національної безпеки, стратегія і тактика забезпечення національної безпеки. Роль держави і права у забезпеченні національної безпеки. Протидія міжнародному тероризму як фактор забезпечення національної безпеки.

Теоретико-правові та прикладні проблеми становлення й розвитку державних і недержавних суб'єктів сектору безпеки, їх правовий статус, функції та компетенція, координація діяльності та організація взаємодії.

Застосування сил і засобів забезпечення національної безпеки. Правове регулювання комплексного кадрового, інформаційного та

інших видів ресурсного забезпечення діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки.

Зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на систему забезпечення національної безпеки. Основні напрями підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки

Поняття та зміст нормативно-правового забезпечення національної безпеки. Система нормативно-правового забезпечення національної безпеки. Два рівні нормативної бази, якою керується система забезпечення національної безпеки. Загальна характеристика Закону України «Про національну безпеку України». Нормотворчість в системі забезпечення національної безпеки: її цілі та завдання.

Стратегія національної безпеки України в сучасних умовах: завдання та проблеми реалізації. Гарантії забезпечення національної безпеки.

Тема 4. Сучасний стан та загрози національній безпеці

Національна безпека України в сучасних умовах: ризики та фактори впливу. Оцінка стану забезпеченості національної безпеки України. Вплив соціально-економічних, інформаційних та політичних чинників на забезпечення національної безпеки.

Сучасна ситуація в сфері забезпечення національної безпеки, пріоритетні завдання. Виклики та загрози національній безпеці. Публічне управління в сфері національної безпеки. Шляхи вдосконалення системи національної безпеки. Стратегічні завдання держави у сфері національної безпеки.

Захист конституційних прав людини та гарантування її особистої безпеки в умовах сучасних викликів та зароз.

Тема 5. Національна та міжнародна безпека: сутність, типологія, пріоритети

Вплив міжнародної обстановки на Україну. Досвід правового регулювання у сфері національної безпеки країн-членів Європейського Союзу та інших іноземних держав.

Правові основи становлення і розвитку систем колективної та міжнародної безпеки. Правовий статус міжнародних організацій в галузі безпеки за участі України; їх завдання, компетенція, форми та методи діяльності.

Адаптація національного законодавства у сфері національної безпеки до правових стандартів країн-членів Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору.

Модуль 2.

Система національної безпеки

Тема 6. Економічна безпека

Поняття, сутність та зміст економічної безпеки. Характерні особливості економічної безпеки. Виклики, ризики, загрози економічній безпеці. Характеристика сучасних загроз економічній безпеці.

Система забезпечення економічної безпеки. Пріоритетні напрями та заходи забезпечення економічної безпеки.

Продовольча безпека як різновид економічної та складова соціальної безпеки. Сутність та структура продовольчої безпеки держави. Система національних інтересів у продовольчій сфері. Особливості розвитку та шляхи забезпечення продовольчої безпеки України.

Енергетична безпека України як одна з найважливіших складових національної безпеки країни. Основні загрози енергетичній безпеці України, їх класифікація. Система індикаторів енергетичної безпеки України.

Тема 7. Політична безпека

Сучасні підходи до визначення поняття «політична безпека». Поняття і сутність політичної безпеки. Види політичної безпеки. Система політичної безпеки України як складна динамічна структура. Карально-репресивний, охоронно-силовий, демократичний типи систем політичної безпеки. Особливості політичної безпеки України. Основні показники політичної безпеки.

Характеристика основних загроз політичній безпеці Української держави. Політичні чинники внутрішньої безпеки в Україні. Структура механізму політичної безпеки та взаємодія його елементів.

Принципи, основні завдання та цілі забезпечення політичної безпеки України. Система забезпечення політичної безпеки України. Взаємозв'язок політичної безпеки з політичною стабільністю. Місце політичної безпеки в загальній системі національної безпеки України.

Тема 8. Інформаційна безпека

Поняття та зміст інформаційної безпеки. Громадянин, суспільство, держава як головні об'єкти інформаційної безпеки.

Поняття та характеристика національного інформаційного простору України як відкритої системи. Структурно-функціональні властивості національного інформаційного простору та зовнішнього і внутрішнього його середовища. Національна інформаційна могутність держави як засіб реалізації її національних інтересів.

Безпека масової інформаційної сфери як різновид національної інформаційної безпеки. Поняття засобів масової інформації та основні складові їх системи. Друковані засоби масової інформації та інформаційний простір України. Електронні засоби масової інформації та національний інформаційний простір України. Інформаційні агентства України.

Характеристика загроз інформаційній безпеці системи державного управління. Теоретичні аспекти формування та функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки України. Система забезпечення інформаційної безпеки України: складові елементи та організаційно-правові засади її функціонування. Основні принципи забезпечення національної інформаційної безпеки. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні.

Тема 9. Науково-технологічна безпека

Поняття науково-технологічної безпеки, її системна сутність та структурні рівні. Науково-технологічна безпека в системі національної безпеки держави. Об'єкти та суб'єкти науково-технологічної безпеки держави.

Вступ сучасної цивілізації у постіндустріальну епоху. Місце та роль науки і технологій в житті сучасного суспільства. Освіта і наука України: її сучасний стан і тенденції розвитку. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки.

Система забезпечення науково-технологічної безпеки. Критерії науково-технологічної безпеки. Індикатори та порогові рівні науково-технологічної безпеки.

Тема 10. Воєнна безпека

Поняття «воєнна безпека» та його сутність. Різниця між поняттями «воєнна безпека» та «військова безпека». Воєнна безпека в системі національної безпеки. Правові засади забезпечення воєнної безпеки України. Нормативно-правове забезпечення воєнної безпеки.

Виклики та загрози воєнній безпеці України. Основні загрози воєнній безпеці України. Обороздатність як фактор національної безпеки.

Система воєнної безпеки України, умови її формування. Складові системи воєнної безпеки та їх призначення. Мета і напрями забезпечення воєнної безпеки держави. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення системи воєнної безпеки.

Основні напрями державної політики у воєнній сфері національної безпеки. Проблеми воєнної безпеки в сучасній Україні. Важливість питань національної безпеки у більшості країн світу. Стан воєнної безпеки як складова національної безпеки. Заходи зі зміцнення воєнної безпеки України.

Тема 11. Соціальна безпека

Поняття соціальної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні. Основні чинники соціальної безпеки. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави. Об'єкти та суб'єкти соціальної безпеки держави. Соціальна структура і політика в контексті забезпечення національної безпеки держави.

Суть соціальної структури суспільства як основи політичного життя та національної безпеки держави. Великі соціальні групи як суб'єкти національної безпеки держави. Нація та держава як суб'єкти національної безпеки держави. Національні відносини в багатонаціональних державах як індикатор стану національної безпеки держави. Етнополітика як складова внутрішньої політики та системи національної безпеки держави.

Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні. Основні загрози соціальній безпеці та способи протидії їм. Напрями підвищення соціальної безпеки України.

Соціальний захист і соціальна безпека. Соціальні гарантії в системі соціальної безпеки держави.

Тема 12. Екологічна безпека

Екологічна безпека: поняття, зміст, системна сутність, структурні рівні та форми. Чинники, що впливають на рівень забезпечення екологічної безпеки. Джерела екологічної небезпеки. Основні принципи екологічної безпеки. Об'єкти та суб'єкти екологічної безпеки держави. Фактори, які впливають на екологічну безпеку. Правове регулювання екологічних прав людини.

Загрози екологічній безпеці на національному та міжнародному рівнях. Оцінка рівня сучасного стану екологічної безпеки України. Індикатори та порогові рівні екологічної безпеки. Критерії екологічної безпеки.

Екологічна безпека в системі національної безпеки держави. Національні інтереси України в екологічній сфері. Система забезпечення екологічної безпеки.

Глобальні проблеми людства та місце в них екологічних проблем. Аварія на Чорнобильській АЕС як приклад значущості екологічних проблем у житті суспільства.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Декларація про державний суверенітет України : Декларація від 16 липня 1990 р. № 55-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 (23. 07. 96). Ст. 141.
3. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
4. Про Державну спеціальну службу транспорту : Закон України від 5 лютого 2004 р. № 1449-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-15>.
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
6. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1934-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>.
7. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
8. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20>.
9. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
10. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
11. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
12. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

13. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.

14. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

15. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

16. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

17. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>.

18. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>.

19. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.

20. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

21. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021>.

22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від від 25 березня 2021 р. № 121/2021. № 555/2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n8>.

23. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>.

24. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>.

25. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80>.

26. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.

27. Про Стратегію національної безпеки України : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0008525-15>.

28. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

29. Північноатлантичний договір від 4 квітня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008.

30. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26 червня 1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

Основні рекомендовані джерела інформації:

31. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: навчальний посібник: у 2-х ч.: Ч. I / В. А. Омельчук, М. П. Стрельбицький, С. Г. Гордієнко та ін.; за заг. ред. А. М. Кислого і М. П. Стрельбицького. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 304 с.

32. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави : підруч. для використання у навч.-вихов. процесі / [О. П. Дузь-Крятченко та ін. ; за заг. ред. В. М. Телелима] ; Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняховського, Каф. стратегії нац. безпеки та оборони. Вид. 3-тє, перероб. і допов. Київ : Вид. НУОУ ім. І. Черняховського, 2015. 620 с.

33. Смолянук В. Ф., Деменко О. Ф., Прибутько П. С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник. Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2017. 140 с.

34. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / І. І. Франчук. Львів; Одеса : Фенікс, 2020. 224 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

35. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія / наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Талком, 2017. 576 с.

36. Військове право : підручник / за ред. І. М. Коропатніка, І. М. Шопіної. Київ : Алерта, 2019. 648 с.

37. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. Київ : НІСД, 2016. 528 с.

38. Горбулін В. П. Засади національної безпеки України / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с.

39. Горбулін В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: [моногр.] / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. Київ : НІСД, 2010. 288 с.

40. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України: Монографія. / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. Київ : ДП «НВЦ» Євроатлантиінформ», 2007. 592 с.

41. Горбулін В. П., Литвиненко О. В. Національна безпека: український вимір. Київ : ПМ «Інтертехнологія», 2008. 104 с.

42. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: Навч. посіб. Харків : Фоліо, 2002. 285 с.

43. Дацків Р.М. Економічна безпека держави в умовах глобалізаційної конкуренції. Львів : Центр Європи, 2006. 160 с.

44. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення : монографія / Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Львів : Сполом, 2020. 418 с.

45. Дзьобань О. П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій: методологія дослідження та забезпечення : монографія / О. П. Дзьобань. Харків : Константа, 2006. 440 с.

46. Дзьобань О., Соснін О. Теоретичні основи національної безпеки України: навч. посіб. Київ : Освіта України, 2009. 384 с.

47. Екологічна безпека та економіка : монографія / М. І. Сокур, В. М. Шмандій, Є. К. Бабець, В. С. Білецький, І. Є. Мельнікова, О. В. Харламова, Л. С. Шелудченко. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 240 с.
48. Екологічна безпека територій [Електронний ресурс] : колективна монографія / Я. О. Адаменко, О. М. Адаменко, Л. М. Архипова [та ін.] ; за ред. Я. О. Адаменко, О. М. Адаменко. Івано-Франківськ : Голіней, 2014. 442 с.
49. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : [колективна Е45 монографія у 2т.]. Дніпропетровськ : «ФОРМ Дробязко С. І.», 2014. Т. 2. 349 с.
50. Економічна безпека України: монографія/ [Федоренко В. Г., Грищенко І. М., Новікова О. Ф., Ольшанська О. В., Мельник А. О., Воронкова Т. Є., Денисенко М. П., Фащевський М. І., Махія Р. А., Джинчарадзе Н. Г., Гайдуцький І. П., Борецька Н. П., Малютін О. К., Бреус С. В., Палиця С. В., Федоренко С. В., Грищенко А. І., Янковець Т. М., Шацька З. Я., Фокіна-Мезенцева К. В., Сидорчук О. Г., Кузнецова А. І., Пінчук Ю. Б., Пясківська М. С.]; за ред. В. Г. Федоренка, І. М. Грищенка, Т. Є. Воронкової Київ : ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.
51. Кременовська І. В. Геополітичні аспекти національної безпеки й оборони України: моногр. / І. В. Кременовська, М. В. Коваль, М. І. Мичко. Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2010. 183 с.
52. Лисецький А. С. Продовольча безпека України: теорія, методологія, емпіричний аналіз / А. С. Лисецький. Київ : ОРІЯНИ, 2005. 374 с.
53. Ліпкан В. А. Безпекознавство: Навчальний посібник. Київ : Вид-во Європ. ун-та, 2003. 208 с.
54. Ліпкан В. А. Національна безпека та національні інтереси України / В. А. Ліпкан. Київ : КНТ, 2006. 68 с.
55. Ліпкан В. А. Національна безпека України: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2008. 552 с.
56. Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях: слов. / В. А. Ліпкан, О. С. Ліпкан. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Текст, 2008. 398 с.
57. Ліпкан В. А. Теоретико-методологічні засади управління у сфері національної безпеки України: монографія. Київ, 2005. 350 с.
58. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: моногр. Київ, 2003. 600 с.

59. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки. Київ : КНТ, 2009. 631 с.
60. Ліпкан В. А., Діордіца І. В. Національна безпека України: кримінально-правова охорона: Навчальний посібник. Київ : КНТ, 2007. 292 с.
61. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навчальний посібник. Київ : КНТ, 2006. 280 с.
62. Марущак А. І. Інформаційне право: Доступ до інформації : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2007. 532 с.
63. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 365 с.
64. Настюк В. Я. Адміністративно-правові режими у сфері національної безпеки та протидії тероризму: монографія / Академія правових наук; Інститут вивчення проблем злочинності; Служба безпеки України; Інститут оперативної діяльності та держ. безпеки. Київ, 2008. 245 с.
65. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 169 с.
66. Нестеренко О. В. Безпека інформаційного простору державної влади. Технологічні основи. Київ : Наук. думка, 2009. 352 с.
67. Нижник В. Н., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): навч. посіб. / За заг. ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. Ірпінь, 2000. 304 с.
68. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: моногр. Київ : Інтертехнологія, 2008. 496 с.
69. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України / заг. ред.: А. Гриценко, А. Єрмолаєв, Ф. Флурі. Київ : Центр дослідж. армії, коверсії та роззброєння, 2012. 800 с.
70. Обґрунтування концептуальних та організаційно-правових засад розробки паспортів загроз національній безпеці України : навч.-метод. посіб. / [авт. кол.: Г. П. Ситник, В. І. Абрамов, В. А. Мандрагеля та ін.]. Київ : НАДУ, 2012. 52 с.
71. Пилипчук В. Г. Правові основи діяльності державних органів та військових формувань у сфері національної безпеки України. Харків : Право, 2008. 150 с.

72. Пилипчук В. Г. Система і компетенція державних органів зі спеціальним статусом у сфері національної безпеки України : монографія / В. Г. Пилипчук, О. П. Дзьобань, В. Я. Настюк. Харків : Право, 2009. 200 с.

73. Пономаренко Г. О. Управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави: адміністративно-правові засади: монографія / Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Харків : Видавець ФО-П Вапнярчук Н. М., 2007. 448 с.

74. Правові засади інформаційної безпеки України: монографія / П. Д. Біленчук, Л. В. Борисова, І. М. Неклонський., В. О. Собина; за ред. П. Д. Біленчука. Харків, 2018. 289 с.

75. Саганюк Ф. В. Воєнна безпека і оборона України. Тлумачний словник нормативно-правових та наукових термінів і визначень / Ф. В. Саганюк [та ін.]. Київ : [б. в.], 2007. 186 с.

76. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с

77. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика: моногр. / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук; за заг. ред. Г. П. Ситника. Хмельницький; Київ : Кондор, 2007. 616 с.

78. Співак В. М. Політико-правовий та соціокультурний виміри глобалізації : монографія. Київ : Логос, 2011. 416 с.

79. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях: моногр. / Н. М. Андрєєва, В. О. Бараннік, Є. В. Белашов та ін.; за наук. ред. Є. В. Хлобистова. Сімферополь : Фенікс, 2010. 581 с.

80. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

81. Стратегія і тактика національної безпеки: зарубіжний досвід, проблеми та перспективи України / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : Нац. центр з питань Євроатлантичної інтеграції, 2006. 304 с.

82. Уханова Н. С. Проблеми протидії негативним інформаційним впливам та захисту інформаційної безпеки людини і суспільства : монографія / за заг. ред. В. Пилипчука. Київ-Одеса : Фенікс, 2022. 120 с.

83. Фурашев В. М. Національна безпека України: шляхи забезпечення, роль і місце суспільства. Євроатлантичний курс :

монографія / В. М. Фурашев, С. Ф. Джердж. Київ : Синопис, 2009. 176 с.

84. Хвесик М. А. Продовольча безпека України / М. А. Хвесик, А. С. Лисенький. Київ : РВПС України НАНУ, 2008. 158 с.

85. Циганов В. В. «Політична безпека і безпечна політика: Складові, ознаки, стан, тенденції». Київ : Ніка-Центр, 2006. 112 с.

86. Циганов В. В. Національна безпека України : посібник / В. В. Циганов; Національна академія внутрішніх справ України. Київ : [б.в.], 2004. 100 с.